

مای درس

درس هفتم:

جمال و کمال

بند اول: بدان که قرآن مانند..... حیات دلها بود.

قلمرو زبانی: بدان: آگاه باش

قلمرو ادبی: تشبیه قرآن به بهشت (وجه شبه: جاودانگی) / تشبیه قرآن به آب (وجه شبه: روان) / سجع: نعمت .

حکمت - تنها . دلها

بند دوم: در قرآن، قصه ها بسیار در نهاد خود شگفت و عجب بود.

قلمرو زبانی: دو ضد: دو چیز متضاد هم / فرقت: دوری، جدایی / وصلت: پیوستگی / محنت: رنج (جمع

مَحَن) / آفت: رنج و سختی / بدایت: آغاز و اول هر چیز / گاه: تخت شاهی، مسند / طرب: شادی

قلمرو ادبی: سجع : فرقت . وصلت / راحت . آفت / وفا . جفا / چاه . گاه

بند سوم: گفته‌اند «**نیکوترین**»،**ملک جبار بود.**

قلمرو زبانی: جبار: از نام‌های خداوند، مسلط / صدیق: بسیار راستگو / یعقوب خود او را: نوع «را» فک اضافه -

خود: بدل

بند چهارم: قصهٔ حال یوسف را**نیکوش تخت و گاه آمد.**

قلمرو زبانی: قصه حال یوسف: داستان زندگی یوسف (ع) / سیرت: خُلق و خو

بند پنجم: پادشاه عالم خبر که داد**لئیمی، کریمی کرد.**

قلمرو زبانی: لئیمی: پستی، فرومایگی / کریمی: بخشندگی

بند ششم: برادران یوسف، چون او**خداوند غیب دان برابر نیاید!**

قلمرو زبانی: عنایت: توجه کردن / آهنگ: قصد کردن / عداوت: دشمنی / تقدیر: سرنوشت، خواست / رحمان:

صفت مخصوص خداوند / کید: مکر، حيله / کایدان: حيله گران

قلمرو ادبی: سجع: نعمت و عنایت / عنایت و عداوت / هلاک و پاک کنایه: عالم از آثار وجود تو پاک کنند؛

کنایه از «کشتن و نابودی»

تلمیح: جملهٔ آخر تلمیح و اشاره دارد به آیهٔ ۵۴ سورهٔ عمران «و مکروا و مکرالله و الله خیرالماکرین»

تفسیر سورهٔ یوسف(ع)، احمدبن محمدبن زید طوسی

کارگاه متن پژوهی

قلمرو زبانی:

۱- با توجه به متن درس، معادل معنایی کلمه‌های زیر را بنویسید:

دولت (نیک‌بختی) کریمی (بخشندگی) لئیمی (فرومایگی، پستی)

۲- کدام قسمت جملهٔ زیر، حذف شده است؟ نوع حذف را مشخص کنید.

«نیکو خو بهتر، هزار بار از نیکو رو». ⇐ فعل، از معنای عبارت (حذف به قرینهٔ معنایی)

۳- در متن درس، واژه‌های دو تلفظی را بیابید. ⇐ آموزگار، جاودان

قلمرو ادبی:

۱- در بند ششم متن درس، کدام نوع از روابط معنایی واژه‌ها، بر زیبایی سخن افزوده است؟ تضاد

۲- در جملهٔ زیر، دو رکن اصلی تشبیه (مشبیه و مشبه به) را مشخص کنید.

«قرآن مانند است به بهشت جاودان.» قرآن: مشبه مانند: ادات بهشت: مشبه به جاودان: وجه شبه

۳- در عبارت زیر، کدام واژه‌ها «جناس» دارند؟

«از روی نیکوش، حبس و چاه آمد و از خوی نیکوش تخت و گاه آمد.» چاه - گاه

۴- دو عبارت مسجع را از متن درس بیابید و ارکان سجع را مشخص نمایید.

دربهشت از هزار گونه نعمت است و در قرآن از هزار گونه پند و حکمت است / زیرا که نیکو خو، بهتر هزار بار از نیکو رو

قلمرو فکری:

- ۱- به چه دلیلی نویسنده معتقد است که: «مثل قرآن، مثل آب روان است.»؟ چون مثل آب پاک کننده است و جاودانگی دارد.
- ۲- کدام بخش از متن درس به مفهوم آیه شریفه «وَمَكْرُؤًا وَّمَكْرَآللهِ وَّ اللهُ وَّخَيْرُ الْمَاكِرِينَ» (آل عمران، آیه ۵۴) اشاره دارد؟
تا عالمیان بدانند که هرگز کید کایدان با خواست خداوند غیب‌دان برابر نیاید!
- ۳- هر یک از بیت‌های زیر، با کدام عبارت درس، ارتباط معنایی دارد؟
- خدمت حق کن به هر مقام که باشی / خدمت مخلوق افتخار ندارد
عطار
هر کس که روی از معاملات با خلق بتافت، دنیا و آخرت در راه معاملات با حق بیافت.
- صورت زیبای ظاهر هیچ نیست / ای برادر، سیرت زیبا بیار
سعدی
که نیکو خو، بهتر هزار بار از نیکو رو
- ۴- دربارهٔ ارتباط مفهومی دو عبارت زیر، توضیح دهید:
- «الصَّبْرُ مِفْتَاحُ الْفَرَجِ»
- یعقوب، خود او را به صبر آموزگار بود.
صبوری باعث می‌شود تمام کارها به سرانجام برسد. و هیچ کس از صبر کردن پشیمان و نادم نیست.

بوی گل و ریحان‌ها

شعر خوانی

- ۱- وقتی دل سودایی، می‌رفت به بستان‌ها / بی‌خویشتم کردی، بوی گل و ریحان‌ها
قلمرو زبانی: سودایی: عاشق / ریحان: هر گیاه خوش بو
قلمرو ادبی: تشخیص و استعاره: دل / بی‌خویشتم شدن: کنایه از عاشق شدن / گل و ریحان‌ها: مجازاً گیاهان / تناسب: گل، ریحان، بوستان
قلمرو فکری: هنگامی دل عاشق من به گلستان‌ها می‌رفت، عطر خوش گل‌ها و گیاهان خوشبو مرا سرخوش و از خود بی‌خود می‌کرد.
- ۲- گه نعره زدی بلبل، گه جامه دریدی گل / با یاد تو افتادم از یاد برفت آن‌ها
قلمرو ادبی: نعره زدن بلبل: کنایه از آواز خواندن / جامه دریدن: کنایه از شکوفا شدن / گل: استعاره و تشخیص
قلمرو فکری: گاه بلبل نغمه می‌خواند و گاه غنچه‌ای شکوفا می‌شد تا یاد تو در خاطر من جای گرفت، همه آن زیبایی‌ها را فراموش کردم.
- ۳- تا عهد تو در بستم عهد همه بشکستم / بعد از تو روا باشد نقض همه پیمان‌ها

قلمرو زبانی: نقض: شکستن عهد و پیمان / روا باشد: جایز باشد

قلمرو ادبی: تناسب: عهد و پیمان / تضاد: در بستن و نقض

قلمرو فکری: تا با تو پیمان مهر و دوستی بستم، با دیگران پیمانم را شکستم؛ با وجود تو (عهد و پیمان بستن با تو)، شایسته است که پیمان‌های دیگر شکسته شود.

۴- تا خار غم عشقت آویخته در دامن کوتاه نظری باشد رفتن به گلستان‌ها

قلمرو ادبی: تشبیه: خار غم / آویختن در دامن: کنایه از رها نکردن / کوتاه نظری: کنایه از نادانی

قلمرو فکری: کسی که گرفتار غم عشق تو شد اگر اندیشه رفتن به باغ و بوستان را داشته باشد، نشانه نادانی و کوتاه فکری اوست.

۵- گر در طلبت رنجی، ما را برسد شاید چون عشق حرم باشد، سهل است بیابان‌ها

قلمرو زبانی: شاید: شایسته است / سهل: آسان، زمین نرم

قلمرو ادبی: «سهل ایهام»: (۱) آسان - (۲) زمین نرم

قلمرو فکری: اگر در خواستن تو رنجی به ما رسد، شایسته است؛ کسی که به کعبه علاقه‌مند باشد، تحمل دشواری بیابان‌ها آسان است.

۶- گویند مگو «سعدی» چندین سخن از عشقش می‌گوییم و بعد از من گویند به دوران‌ها

قلمرو زبانی: چندین سخن: ترکیب وصفی / عشقش: (عشق او) ترکیب اضافی

قلمرو ادبی: واج آرایی «ن و گ»

قلمرو فکری: می‌گویند: ای سعدی این همه از عشق معشوق مگوی، می‌گوییم؛ نه فقط من از عشق او سخن خواهم گفت بلکه بعد از من دیگران نیز در طول زمان از عشق او سخن خواهند گفت.

کلیات اشعار، غزلیات، سعدی

درک و دریافت:

۱- کدام نوع لحن برای خوانش این شعر مناسب است؟ چرا؟ لحن عاطفی

۲- چرا این سروده در ادب غنایی جا می‌گیرد؟ چون سرشار از عواطف و احساسات است.

گونه شناسی

ادبیات سفر و زندگی